

Jan Kuś

Uniwersytet Jagielloński, a niektóre kościoły archidiecezji krakowskiej

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 7/3-4, 216-218

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

UNIwersYTET JAGIELLOŃSKI A NIEKTÓRE KOŚCIOŁY ARCHIDIECEZJI KRAKOWSKIEJ

W czasie obchodów jubileuszowych Uniwersytetu Jagiellońskiego (600-lecie istnienia) trzeba wspomnieć o ścisłych związkach tejże uczelni z takimi kościołami jak św. Anny, św. Mikołaja w Krakowie, w Raciborowicach, w Luborzycy, w Wieliczce a przede wszystkim z kolegiatą św. Floriana w Krakowie. Z tymi kościołami wciąż wiązali swe życie i pracę wybitni mężowie i sławni przedstawiciele uniwersytetu.

Muczkowski Józef w *Statuta nec non Liber Promotionum Philosophorum ordinis in universitate studiorum Jagiellonica ab anno 1402 ad a. 1849 st.* pisze, że Jagiełło zabezpieczył utrzymanie profesorów, przydzielając im kanonikaty i prałatury przy kościele św. Floriana. Zygmunt August przydzielił profesorom studium filozoficznego, na ich utrzymanie parafie: Proszowicką i w Korczynie. Stefan Batory przydzielił teologom probostwo przy św. Florianie. Z kolei August II, uczącym języków francuskiego i niemieckiego przydzielił probostwo w Wieliczce”.

Biskup krakowski przydzielił Uniwersytetowi dwie kanonie w kapitule katedralnej. Studium Generale ponad to od swego kanclerza otrzymało trzy beneficja połączone z obsługą kościołów: parafialnego w Luborzycy oraz dwóch kościołów rektoralnych w Krakowie: Świętej Marii Magdaleny i Świętego Wojciecha. Przez całe wieki więc kościoły te i parafie związane były z Uniwersytetem. Prebendy tych kościołów dostarczały profesorom akademii krakowskiej dostatecznego utrzymania, mogli prowadzić prace naukowe i wykładać na uniwersytecie. Dobrze zasłużył się w tym względzie kościół św. Floriana w Krakowie, dlatego pragnę jego ścisłe związki z uniwersytetem w ciągu wieków szerzej przedstawić.

Za Kazimierza Spraw. 25. X. 1164 r. sprowadzono relikwie św. Floriana do Krakowa i złożono część tych relikwii w bazylice, którą jeszcze za Kazimierza Spraw. wyniesiono do godności kolegiaty. Bazylikę konsekrował błogosławiony Wincenty Kadłubek 1212 r. Kolegiata była kościołem parafialnym po lokacji Kleparza na prawie niem. 1360 r. Patronat nad kolegiatą mieli sami królowie. 15. VI. 1401 król Władysław Jagiełło cedował swoje prawo obsadzania dwóch prelatur (dziekanii i kantorii) i czterech kanonii w kolegiacie świętego Floriana na Kleparzu, tj. według *Liber Beneficiorum* Długosza: czapelskiej, siegietni-

ckiej, jasielskiej i niegłowickiej (zachowuje dla siebie nadawstwo prepozytury i kustodii — *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego 1364—1764* Kraków, 1964 s. 49). Nadania te potwierdził Jan XXIII. Nadanie te mówiły, że w kolegium mają według starszeństwa w urzędzie posuwać się profesorowie uniwersytetu na kanonikaty św. Floriana.

Dokumentem z 25.II.1425 król dodał uniwersytetowi kustodię św. Floriana; objęli ją teologowie w 1429 po śmierci Niemieszy z Krzełowa. Ponieważ była to prebenda dobrze wyposażona trzema wsiami, Olesiński jako kanclerz utworzył z jej dochodów w r. 1427 dwie fundacje: (Cod. dipl. Univ. Crac., t. I, nr 82). Obok kustodii nowy kanonikat, w sumie 60 grzywien dochodu, ponadto nie określoną bliżej kwotę przeznaczył dla mistrzów teologii i na reperację kościoła. Dawałoby to razem ponad 336 grzywien. Należy dodać, że owe kanonie świętofloriańskie były, wedle ordynacji z r. 1442 Wojciecha Jastrzębca, obciążone utrzymaniem wikarych, czyli licząc po 4 grzywiny na pensję wikarego odpadałoby z dochodów dla mistrzów 20 grzywien. Licząc więc dochód z kustodii i wikariatu przy niej, suma dochodów 336 grzywien mniej 20 wynosiłaby 316 grzywien. Pierwsze beneficja nadawano mistrzom nauk wyzwolonych, ponieważ te są stopniem do wyższych studiów. Artyści jednak byli zobowiązani kształcić się następnie na wyższych fakultetach, zwłaszcza teologii, a ponieważ starszeństwo w urzędzie wpływało na promocje do św. Floriana przeto ostatecznie rzecz cała wychodziła na korzyść teologii i do teologii się zaprawiających. Każdy promowany do św. Floriana był obowiązany czytać i dysputować na fakultecie nauk wyzwolonych. Ostateczny rozdział między artystami a teologami nastąpił dopiero w roku 1603. Wtedy postanowiono, aby promowani do św. Floriana pracowali wyłącznie na fakultecie teologicznym, nie mieli już nadal żadnych obowiązków dla nauk wyzwolonych.

Do sławnych mężów związanych z kolegiatą św. Floriana należą:

Bp Bodzanta, późniejszy arcybiskup gnieźnieński, był propozytem św. Floriana 1377 r.

Arcybiskup Mikołaj Trąba, który brał udział w Konstancji 1412 r. był propozytem 1394—1403 r.

Kardynał Zbigniew Oleśnicki był propozytem od 1419 do 1421 r.

Jak już wspominałem prebendy kolegiackie u św. Floriana dostarczały profesorom dostatecznego utrzymania stąd mogli poświęcić się nauce i prowadzić wykłady na uniwersytecie. Wielu więc ludzi zasłużonych dla nauki polskiej w dawnych wiekach wiąże się z kościołem św. Floriana w Krakowie. Tak np.:

Stanisław ze Skalbmierza, pierwszy rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Jan Dąbrówka, księgozbiór po nim pozostały, stanowi załazek biblioteki jagiellońskiej 1491 r.

Benedykt Hesse, 1427—1455 rektor i kanonik św. Floriana brał udział w dyspucie z husytami, napisał dzieło i komentarz do ewangelii św. Mateusza, potem *De communione Eucharystiae laicae plebis. De futura resurrectione, De dispensatione votorum, De potestate Concilii super papam.*

Pełka alias Fulko kanonik św. Floriana pozostawił *Summa vitiorum.* SHRDL

Wawrzyniec z Raciborza, rektor 1428 r. napisał: *De superioritate Concilii supra papam.*

Mikołaj z Kozłowa rektor w 1410 r. kanonik św. Floriana brał udział w dyspucie z husytami, pozostawił: *Liber Sermonum* oraz ołbrzymią na owe czasy bibliotekę wartości 1000 grzywien.

Jan Leopolda starszy znakomity teolog i kaznodzieja 1532 r. pozostawił dzieło: *De matrimonio... inter christianos et haereticos.*

Jan Leopolda młodszy przetłumaczył Pismo św. na język polski 1572 r.

Stanisław Sokołowski prepozyt św. Floriana 1578 r. kaznodzieja nadworny Zygmunta III napisał szereg dzieł m.in. *Censura orientalis Eccl. de praecipuis nostri saeculi haereticorum dogmatibus.* Obok tego sporo dzieł dogmatyczno-polemicznych.

Mikołaj Szadek u św. Floriana przechodzi wszystkie stopnie, wydał w okresie sporów z protestantami mały katolicki katechizm 1560 r.

Św. Jan Kanty chluba Uniwersytetu Krakowskiego.

Jan Euscencius prepozyt 1593 r.

Marcin Wadowita i wielu innych.

Tak więc przy jubileuszu 600-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego wspomnieć i podkreślić należy te związki Uczelni z kościołami akademickimi na terenie diecezji krakowskiej.

Ks. Jan Kuś